

Borkovics Péter *Genezis* című kiállítása (interiőr részlet), 2019. Palazzo Loredan, Velence

Borkovics Péter: *Amorf*. 2020. (összeolvasztott síküveg, 40x40x8 cm)

Bodonyi Emőke

A FÉNY ÉS AZ ANYAG HATÁRÁN

BORKOVICS PÉTER MŰVÉSZETE

Már harmadéves főiskolás korában felhívta magára Borkovics Péter a figyelmet, amikor megnyerte az Artemide magyarországi lámpapályázatot. Azóta megszokhattuk tőle, hogy mindig különleges művekkel jelentkezik. Belső meggyőződésből fakadó utat követ, ami csak a sajátja, és ami egyaránt következetes, magának való és titokzatos. Magányos alkotó, egyedül szeret dolgozni, ugyanakkor társasági ember, fontosnak tartja a hazai üvegművészet sorsát, jelen van a szakma közösségét reprezentáló eseményein, és művészetét nemzetközi szinten is számon tartják. Ahhoz a nemzedékhez tartozik, amelyik már örökségként kapta azt a szemléletet, hogy üvegből nemcsak használati tárgyak, hanem autonóm értékű, sok esetben filozofikus mélységű gondolatokkal gazdagított képek, plasztikák készülhetnek. Tanárai – Vida Zsuzsa, Buczkó György, Bohus Zoltán, Horváth Márton, Gaál Endre – annak a nagy generációnak a képviselői, akik a Magyarországon az 1960-as évek közepétől meginduló, az üveg kötetlenebb felhasználását célzó, kísérletező folyamat résztvevői, majd követői voltak. Idővel Borkovics Péter is katedrához jutott, szinte jellepelesen is folytatva elődeinek a munkáját. Először egykori tanára, Vida Zsuzsa mellett tanított a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában, majd tizennyolc év után váltott és a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem adjunktusa lett.

Már pályakezdésének évében elnyerte a Moholy-Nagy László formatervezési ösztöndíjat (1994–1997), amelynek keretében lámpatestek tervezésével foglalkozott. Minden esetben a funkcionális tárgy és a plasztika sajátos ötvözésének lehetőségeit kereste, amely a többi használati tárgyaira – a kehelysorozatra, a kisméretű feles poharakra – is jellemző maradt. Az ujjas és arcos feles poharak belseje egy-egy kisplasztika – legyen egy arc vagy egy benyúló ujj – negatív lenyomatát rejti. Köztéri művei között érdemes megemlíteni a pécsi Világ Világossága Látássérült

Gyermekek Iskolája előtt elhelyezett kültéri díszlámpát, valamint 1996-ban őt kérték fel a brüsszeli Contact Point Hungary homlokzati portálfeliratának elkészítésére is. Különleges feladatnak bizonyult a római kori, II–IV. századbéli, a külsején hálóüveggel díszített üvegedény, a diatréa reprodukálása Bartus Ágnes üvegművésszel közösen. Az edényt egy római szarkofág feltárásakor találták meg a századfordulón, amelyhez hasonló csak tizenkét darab van a világon. Hat hónapig tartott a másolat elkészítése, ami most a Magyar Nemzeti Múzeum Lapidáriumában látható.

Borkovics Péter sokirányú érdeklődésére jellemzően elsajátította a legkülönbözőbb technikákat, köztük az üvegfűvást, rogyasztást, öntést, olvasztást. Minden esetben ahhoz a technikához nyúl, amelyik az elképzelése megvalósításához a legalkalmasabb, miközben munkássága egy sajátos logikát követve épül fel.

Több mint harminc éve foglalkozik üveggel és a három évtized alatt összegyűlt tapasztalatait, gondolatait DLA disszertációjában foglalta össze, így a művészetével foglalkozó szakemberek munkáját is megkönnyíti, amellet, hogy egy nagyon kivételes gondolatsort, eszmerendszert ismerhetünk meg ezen keresztül. Elméleti jellegű írásai révén olyan művészek örökségét viszi tovább, akik számára az írás is beletartozik az alkotófolyamatba, nemcsak a műtárgy létrehozása.

Gyermekkorát egy Nógrád megyei településen, a Mátra aljában meghúzódó Mátranovákon töltötte. Édesapja, nagyapja is kovácmester volt, így egyértelműnek tűnt, hogy ő is a családi kézműves hagyományt viszi tovább. A Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolára jelentkezve felvételi lapjára az üveg szakot azonban csak harmadikként írta be, de mégis ide vették fel. Fokozatosan alakult ki benne az elhivatottság az akkor még számára ismeretlen anyag iránt, lassan kezdte feltárni az üveg

Borkovics Péter: *Dongó állólámpa (felső részlet)*, 1994. (üveg, fém, függesztett rogyasztás, 185x70x25 cm)
Iparművészeti Múzeum, Budapest. Fotó: Rátki János

Borkovics Péter: *Fekete háló*, 2020. (összeolvasztott színes síküveglapok, melegen formázva, csiszolt, polírozott, 49,5 x 49,5 x 4,5 cm)
Magántulajdon Fotó: Gyórfy Viktória

titkait, és ennek folyamata mind a mai napig tart. Mátranovák azonban nemcsak a családi kézműves hátteret, hanem a természet közelségét is jelentette számára. A házuk közelében folyik az a patak, amelynek szelíd áradását, felszínének fodrozódását, az övénylő formákat, a csillogó vízfületet gyermekkorában nap mint nap figyelte és később igyekezett megörökíteni a látványt rajzban, festményen és fotón egyaránt. Az üveg és a természet, az alkotómunka és a természet erői egy idő múlva összefüggésbe kerültek. A fiatal művész rendszert fedezett fel a természeti jelenségek mögött és az üveg életében egyaránt.

Lenyűgözte az üveg tulajdonsága: a folyékony és egy idő múlva megdermedő anyag állapotváltozása. Már diplomamunkájában is az anyag folyékonyságának határait kutatta: hogyan befolyásolható a folyékony állapot leállítás, hogyan lehet belenyúlni abba a folyamatba, amelynek során az üveg hő hatására megolvad, majd a visszahűlés során újra megdermed? Egy idő múlva általánosságban is feltette a kérdést: a minket körülvevő rendszerek hogyan működnek, mi történik akkor, ha megzavarjuk a mechanizmusukat? Amikor a mátranovái patak vízörvényeinek körkörös mozgását fűszálakkal térítette el, ennek a gyerekkori cselekedetnek a mozgatórugója a későbbiekben vált logikussá. Szemlélődő alkatához párosul az elméleti megközelítés, a racionalitás, a szavakban való szabatos kifejezés. Ezért is fordult a jelenségeket egzakt módon megközelítő matematikai logikához, majd a számítógépes programozási rendszerekhez. Foglalkozott a káoszelméletekkel, a fraktálokkal, miközben a világegyetem keletkezésének elméleteit tanulmányozta.

Diplomamunkájában, a *Dongó* állólámpában (1994) ötvözte a kovácsoltvas talapzaton nyugvó fémszerkezetet az üveggel. A kiterjesztett szárnyú alakzat közepére két, bogárszemre emlékeztető perforált fémlemez került, innen ered az alkotás címe. A hő hatására megolvadó, majd megnyúló két üvegcsépp mellett a két oldalra kinyúló üveg-szárnyak lettek az alkotás leglátványosabb elemei. A művész a műtárgy készítésekor megakasztotta azt a folyamatot, amelynek során az üvegcsépp

lehullott volna és ezzel a megdermedt állapottal az idő múlásának a leállítását is reprezentálta. Ennek előzményét a drótüveggel történt kísérletezések, illetve a *Cseppközlámpák* jelentették, amelyek még a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában születtek. A fémszerkezet megtartotta a drótüvegen átfolyatott üveget, ugyanakkor a négyzetrácsok átengedték a folyékony anyagot, és a hideg levegő befújásával a forma megmerevedett. A Kozma Lajos-ösztöndíj (1998–2002) témája a rogyasztással létrehozott használati tárgyak voltak, de itt is a folyékony üveg vizsgálata került előtérbe. A művész speciális üvegformákba folyatta az üveget és így a negatív öntőszablonok és az azokat kitöltő üveg összeolvadtak. Ennek részeként születtek azok az izgalmas kísérleti darabok, amelyeknél a mértani öntőformákat csak részben töltötte ki a folyékony üveg, ami szabadon áramolva, majd különböző vastagságban és formában megdermedve szabálytalanságokat eredményezve a rendszerben különleges térrácsokat hozott létre. Az ókori diatréta restaurálásának feladata logikusan illeszkedett az anyag természetét megismerő folyamatba és ezért nem véletlen, hogy több olyan modern szemléletű plasztika született, amelyek a hálós üveg elvét követték: a központi formát, legyen az kúp vagy gömb, pálcikákkal hozzáillesztett rácsos elem vette körül. A rácsszerkezet néhol tudatosan töredékes maradt, utalva ezzel nemcsak az eredeti, ókori származású mű hiányos állapotára, hanem a rendszerekben rejtőzködő szabálytalanságokra is.

E formai, technikai elemzések a későbbiekben is folytatódtak, amelynek során a művész egyre tudatosabban modellezte az üveg belsejében zajló fizikai folyamatokat, miközben szimbolikus tartalmat is társított hozzájuk. Még a diplomamunka évében, a csehországi Lednické Rovneben rendezett nemzetközi üvegszimpozicionon született *Galaxis* (1995) című alkotásban is a külső befoglaló formában, az anyagban feltáruló tér és a belső történések váltak izgalmassá: az öntött üvegtömb üregébe a végtelenséget szimbolizáló, szabadon mozgó üveggolyó került.

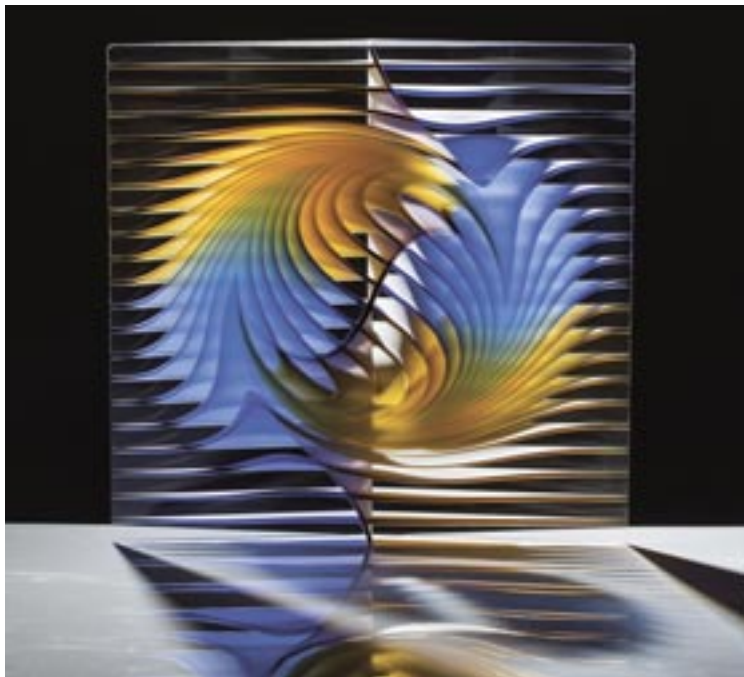
A későbbiekben az egyre nagyobb technikai magabiztossággal megvalósított műveken a konkrét

Borkovics Péter: *Rising Sun*, 2019. (összeolvasztott síkúveg, 38x39x4 cm)

Borkovics Péter: *Imagine Rotation*, 2013. (összeolvasztott színes síkúveglapok, melegen formázva, csiszolt, polírozott, 48x42x3,5 cm) Magántulajdon Fotó: Rátki János

Borkovics Péter: *Genesis – The First Day*, 2016.
 (összeolvasztott színes síküveglapok, melegen formázva, csiszolt, polírozott,
 39x39x8 cm) Magántulajdon Fotó: Gyórfy Viktória

természeti vagy galaktikus jelenségekre utaló, körkörös, örvénylő mozgás központi motívummá vált. Hosszú, kísérletező folyamat eredményeként egymás után születtek meg a különleges hatású üveglasztikák, amelyek előállításához egyedi módszert kellett kidolgozni. A művész megfelelő pillanatban beavatkozik az anyag felhevített állapotába: a síküveglapok összeolvasztásával létrejövő üvegtömbjeinek szabályszerűen ismétlődő rendjét megváltoztatja. Az alkotói gesztus egy eltérített irányú mozgást teremt meg, amikor a művész speciális eszközökkel hozzányúl a kemencében olvadó üveglapokhoz. Borkovics Péter az így előidézett mozgások formáit előre meghatározott színekkel hangsúlyozza és megfelelő világítás mellett eltűnik az anyag és a reális tér, csak a színekkel körülhatárolt ívek maradnak láthatóak. A tudatos, irányított véletlen az alkotói folyamat egyik legfontosabb részeként járul hozzá a végső alakzat megszületéséhez. A művész hitvallása szerint ezzel a teremtői

folyamatok, a természeti erők keletkezése és működése válik az üveg segítségével követhetővé. Egyik összefoglaló jellegű sorozatának nem véletlenül a *Genesis* lett a címe, amelynek darabjait a *The Venice Glass Week* című, 2017 óta rendezett fesztivál keretében mutatta be 2019-ben a velencei Palazzo Loredan impozáns épületében. A veszprémi Művészetek Házában Bullás József festőművésszel közös kiállításán 2020-ban is a legutóbbi évek legszebb munkáit lehetett megtekinteni.

Kimagasló szín- és formaérzékenység, az anyag mélységes tisztelete és szeretete jellemzi Borkovics Péter egyedülálló művészetét. Lenyűgöző szépségű üveglasztikáit egyaránt őrzik hazai és külföldi gyűjtemények, köztük a budapesti Iparművészeti Múzeum, a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum, a kaposvári Rippl-Rónai Múzeum, a bárdudvarnokai Nemzetközi Üvegyűjtemény, az amerikai Habatat Gallery, a japán Notojima Glass Art Museum, a Frauenau-i Glass Museum és a floridai Imagine Museum.